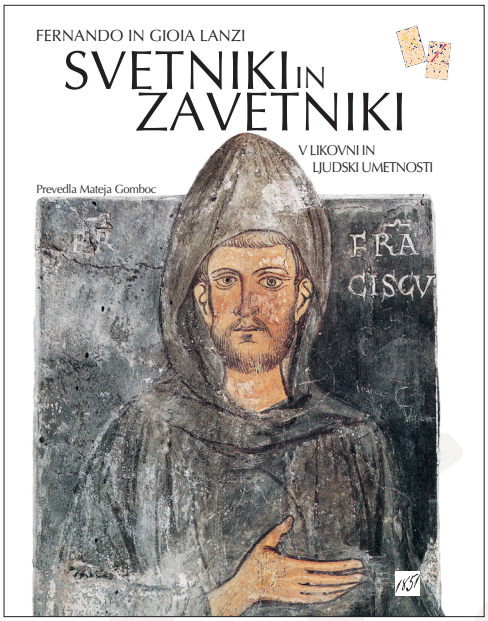
Celjska Mohorjeva družba
Prva slovenska založba

FERNANDO IN GIOIA LANZI: SVETNIKI IN ZAVETNIKI V LIKOVNI IN LJUDSKI UMETNOSTI

Podatki o knjigi

- Naslov: Svetniki in zavetniki v likovni in ljudski umetnosti
- Avtorja: Fernando in Gioia Lanzi
- Zbirka: Redna zbirka 2022
- Prevod: Mateja Gomboc
- Recenzija: dr. Ana Lavrič
- Urednik: Aleš Čeh
- Format: 210 mm x 270 mm
- Vezava: trda vezava
- Število strani: 264
- Število fotografij: 450
- ISBN: 978-961278-553-6
- Cena: 33 €
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba
- Leto izdaje: 2021

Svetniki v svetovni umetnosti

Svetniška ikonografija je eden ključnih sklopov bogate krščanske umetnosti. Fernando in Gioia Lanzi, ki se že vse življenje ukvarjata z upodobitvami svetnikov in zavetnikov, v njuni najobsežnejši knjigi, bogati monografiji Svetniki in zavetniki v likovni in ljudski umetnosti, *svetnike bralcu približata skozi strnjene in ilustrativne opise njihovega življenja in delovanja ter na podlagi atributov in ikonografskih motivov, ki jih najpogosteje najdemo na njihovih upodobitvah.*

Ideja svetnikov se ne pojavlja samo v krščanski religiji, a prav krščanske upodobitve svetnikov so v svetovni umetnosti najbolj prepoznavne, z njimi pa je bogato povezana tudi umetnostna zapuščina v Sloveniji.

Svetnike zaznamujejo predmeti, znamenja ali posebna drža, ki jih skupaj imenujemo »atributi« in ki jih lahko opazimo ne le v umetniških delih, nastalih za Katoliško cerkev, pač pa tudi v ljudskih stvaritvah in celo v posvetnih delih, kar priča o njihovi vseprisotnosti. Knjiga vsebuje informativen uvodni sestavek, nato pa kronološko predstavlja življenjepise več kot 150 svetnikov, med katerimi najdemo najstarejše, kot so starši blažene Device Marije in njen ženin, Jožef iz Nazareta, pa tudi tiste, ki so pomembno zaznamovali 20. stoletje, med njimi Mater Terezijo iz Kalkute.

Knjiga je obogatena z bogatim slikovnim materialom, ki se razteza na več kot 400 ilustracijah in fotografijah, ki prikazujejo upodobitve izbranih svetnikov z vseh koncev sveta. Knjiga, ki je primerna tako za raziskovalce kot vsakdanjega navdušenca nad svetniki in njihovimi upodobitvami, tako lahko postane celo naš vodič pri potovanjih in ogledih sakralnih objektov.

Kontakt
Uredništvo
T 03 426 48 00
urednistvo@celjska-mohorjeva.si

O avtorjih

Fernando Lanzi, inženir, in **Gioia Arzenton Lanzi**, doktorica klasične literature, sta ustanovitelja in vodji umetnostnega centra v Bologni in tamkajšnjega muzeja sakralne umetnosti. Skupaj sta postavila že več kot dvajset razstav in objavila več kot sto publikacij. Pri svojih prizadevanjih za oživitev več stoletij stare umetnosti se posebej zavzemata za upodobitve, ki so nastale na razpotju med ljudsko pobožnostjo in veličastnimi cerkvenimi freskami, v zadnjih letih pa se posvečata pomenu romanja in najrazličnejših krščanskih svetišč v svetu, kar se zrcali tudi v njunem temeljnem delu, slikovni monografiji *Svetniki in zavetniki v likovni in ljudski umetnosti*.

Iz knjige

244 *Sveta Elizabeta Ogrska oblači revže in skrbi za bolne*, miniatura. Wallraf-Richartz Museum, Köln.

245 *Sveta Elizabeta Ogrska*, freska, 1280. Desna ladja cerkve svetega Frančiška, Brescia. Freska je najstarejša slikarska upodobitev Elizabete v cerkvi.

184

Ker je rešil nekaj romarjev, ki so skoraj utonili v Garonni, se k njemu zatekajo zoper utopitev.

► Zelo je bil vdan Devici Mariji: leta 1530 naj bi se nekemu dominikancu prikazala Kraljica Rožnega venca in mu pokazala, kako naj upodabljajo svetega Dominika: z lilijo in knjigo z rdečimi platnicami. V baziliki v Bologni, ki je posvečena njemu, imajo rekonstrukcijo njegove glave, ki so jo izdelali po antropometričnih kriterijih njegove lobanje. Upodabljajo ga s tonzuro, včasih z brado. Poglavitni atributi so, poleg **dominikanskega oblačila**, **pes z baklo ali svečo**; **zvezda na čelu**, **lilija**, **knjiga**. Preostala atributa sta **rožni venec**, ki mu ga daje Devica Marija, in **angel**, ki mu služi.

Elizabeta Ogrska, vdova, redovnica

1207–1231
17. november

It.: Elisabetta; fr.: Élisabeth de Hongrie ou de Thuringe; šp.: Isabel; angl.: Elizabeth of Hungary, of Thuringia; nem.: Elisabeth von Ungarn, von Thüringen, Elsbeth; niz.: Elisabeth von Hongarije; madž.: Erzsébet; polj.: Elżbieta; sln.: Liza, Lizka; goreńsko: Leišpeta; srh.: Jelisaveta.

Rodila se je na Madžarskem leta 1207 kot hči kralja Andreja II. iz rodbine Árpadov. Pri štirih letih so jo zaročili z Ludvikom IV., ki je bil sedem let starejši in je bil deželni grof Turingije, zato so jo odpeljali v Wartburg in jo vzgajali na knežjem dvoru. Poročila sta se leta 1221. Za njeno življenje je značilno, da je znala povezovati strastno ljubezen do svojega soproga in predanost Kristusu, kar je njen mož Ludvik sprejemal in jo tudi ščitil. Elizabeta je nežno ljubila svojega moža, s katerim je odraščala že od otroštva dalje, in imela z njim tri otroke, Hermana, Sofijo in Gertrudo, ki je prav tako živela in umrla s svetniškim slovesom. Elizabeta je zelo rada skrbela za reveže, česar pa njen soprog ni odobraval, ker se mu ni zdelo spodobno njunemu položaju. Zgodba pripoveduje, da je Elizabeta nekega dne nesla hrano v ubožnico in jo je mož vprašal, kaj nese pod svojim plaščem, in odgovorila mu je: »Vrtnice.« In res, ko jo je hotel kaznovati, so se pod plaščem prikazale **vrtnice**. Druga zgodba govori o gobavcu, ki ga je, vsa polna usmiljenja, položila v svojo posteljo, ko pa je mož odkril odejo, se je v postelji prikazal križani Jezus, in tedaj so se soprogu »odprle oči duše«. Ti dve zgodbi, ki jima ne moremo pripisati zgodovinskosti, temveč duhovno podobo, sta najpogostejši med ikonografskimi motivi svetnice. Leta 1224 je Ludvik »prejel križ« in se posvetil pripravam na križarsko vojno, leta 1227 pa je umrl v Otrantu. Elizabeta je tedaj zapustila Wartburg in se umaknila sprva v Eisenach, nato v Pottenstein in nazadnje v Marburg. Konrad Marburški je Elizabeti prepovedal, da bi se odpovedala svoji dediščini, zato je Elizabeta, ki je v Marburgu živela v revščini in dobrotljivosti, dala sezidati bolnišnico za najubožnejše bolnike, ki jih je tudi sama negovala.

Umrla je pri štiriindvajsetih letih, 17. novembra 1231, pokopali pa so jo v Marburgu dva dni pozneje.

► Je zavetnica Nemčije in Madžarske, prav tako tudi frančiškanskih tretjerednic, frančiškanov in tevtonskega viteškega reda; bolnišnic in bolniškega osebja, bolnikov z lišaji, ker jih je tudi sama zdravila; ker je nosila revežem kruh, je zavetnica pekov in beračev; zaradi svoje usmiljene ljubezni je zavetnica sester usmiljenk, vdov, sirot in nedolžnih žrtev preganjanja.

► Najpogosteje jo upodabljajo s poglavitnimi atributi, to so **vrtnice med gubami plašča**, **kraljevska oblačila** in **krona**. Večkrat je tudi obkrožena z bolniki – takšne ikonografske upodobitve se pojavijo šele po 14. stoletju. Pogosto je tudi v frančiškanskem oblačilu, čeprav nikoli ni bila tretjerednica, je bil pa frančiškan njen spovednik. Včasih jo upodabljajo z maketo **marburške cerkve v rokah**. Drug atribut so **tri krone**, ki simbolizirajo njeno kraljevsko poreklo, usmiljenje in vzdržnost.

Hedvika, poljska kraljica

1373–1399
17. julij

Lat.: Hedwigis, regina Polonorum; it.: Edvige; fr.: Hedwige, Avoye, Havoie; šp.: Edvigis de Polonia; angl.: Hedwiges, Avoice; nem.: Hedwigis, Hedwig von Schlesien; polj.: Jadwiga.

Bila je hči Ludvika, madžarskega kralja, že kot deklico pa so jo zaročili z Wilhelmom Habsburškim: ker pa se ni mogla povzpeti na madžarski prestol, so ji dodelili poljskega. V Krakov je prispela 15. oktobra, na praznik svoje zavetnice, svete Hedvike, kneginje Šlezije in Poljske. Njen zakon z Wilhelmom bi morali potrditi, toda Poljaki ga niso sprejemali za svojega kralja, in ko je Ladislav Jagelonski Hedviko zaprosil za roko in ji obljubil, da se bo skupaj z vsem litvanskim ljudstvom dal krstiti, je družina to sprejela in mladenka je, čeprav užaloščena, zaradi vere sprejela ponudbo, ker je bila to zanjo božja volja.

Ladislav se je dal krstiti leta 1386 in kmalu zatem sta se poročila. Wilhelm se je temu skušal upreti, vendar je tudi papež odobril to poroko. Hedvika se je dejavno in izvirno vključila v življenje svojega kraljestva in vplivala na soproga, ki se ni spreobrnil zgolj formalno. Zavzemala se je za miroljubno in pogloblјeno krščanstvo v Litvi, spodbujala je misijonarje, da so bili prisotni v tej deželi in evangelij oznanjali v litvanskem jeziku. Zaprosila je za ustanovitev benediktinskega noviciata v Krakovu in teološke fakultete. Dala je postaviti številne bolnišnice in ščitila kmete, pri čemer jo je navdihovalo krščansko usmiljenje. Po izročilu naj bi ji Križani rekel: »Exaudita est Hedvigis, deprecatio tua.«

246 *Romarska insignja s sveto Elizabeto Ogrsko in svetim Frančiškom.* Muzej kulture, Lund, Švedska.

247 *Blažena Hedvika Poljska*, votivna podobica, 20. stoletje.

185

3000 Celje, Prešernova ulica 23, T 03 426 48 00, F 03 426 48 10, Knjigarna: T 03 490 14 21, F 03 490 14 22
1000 Ljubljana, Nazorjeva ulica 1, T 01 244 36 52, F 01 244 36 75, Knjigarna: T 01 244 36 50
info@celjska-mohorjeva.si • www.mohorjeva.org